COMPANIILE MULTINAȚIONALE PRIN PRISMA DREPTULUI INTERNAȚIONAL

Victoria ARHILIUC
CZU: 341.232.3:334.73 arhiliucv57@yahoo.com

Printre entitățile care participă în relațiile internaționale se evidențiază în mod deosebit companiile multinaționale. Din punct de vedere terminologic, folosit în literatura juridică și economică, se întâlnesc așa termeni ca: *corporație multinațională; societate transnațională; companie multinațională* ș.a. Prin toți acești termeni, în opinia economiștilor se înțelege o firmă, care și-a extins producția și marketing-ul dincolo de hotarele unei singure țări. Alți teoreticieni concluzionează că „orice mare societate, care are filiale în mai multe țări, este o societate multinațională” [1]. ONU consideră societate transnațională acea întreprindere, care deține sau controlează unități de producție sau servicii ce se află în afara țării în care este situat sediul central. UNCTAD definește compania multinațională ca o entitate economică formată dintr-o companie-mamă și filialele ei în străinătate. Ada Mazîlu susține că între termenul *companie multinațională* și cel de *companie transnațională* nu există vreo diferență în afară de cea de ordin lingvistic [2]. În acest material vom folosi termenul *„companie multinațională’’.*

În doctrina juridică și practica internațională apare problema recunoașterii calității de subiect de drept internațional companiilor multinaționale. Drept argument servesc trei dintre caracteristicile lor principale relevante, privind statutul de subiect de drept internațional:

a) companiile multinaționale sunt foarte puternice din punct de vedere economic și politic (acestea sunt mai puternice decât unele state membre ale Organizației Națiunilor Unite);

b) activitatea lor nu este limitată într-un singur stat, dar se extinde în mai multe țări, aproape în toate ariile globului pământesc;

c) companiile multinaționale încheie contracte nu numai cu întreprinderi private, dar și cu state și organizații internaționale, iar litigiile lor cu statele deseori sunt examinate în arbitrajul internațional [3, p.103].

Ca exemple de companii multinaționale pot servi **Nestle S.A**. – principalul producător global de produse alimentare printre care: Nescafe, Kit-Kat, Nesquik, Nuts ș.a; **Procter & Gamble** – liderul de pe piața mondială al bunurilor de larg consum așa ca Fairy, Tide, Ariel, Ace, MrClean, Lenor, etc.; **Johnson & Johnson** – produse cosmetice, produse de igienă, echipamente medicale, cum ar fi Imodium, Doctor Mom, ș.a. si deține mai mult de 230 de filiale; **Mars** – produce dulciuri, bomboane de ciocolată Snickers, Mars, Dove, Milky Way, Twix, Bounty; **Coca-Cola –** cel mai mare producător mondial de siropuri și băuturi răcoritoare: Coca-Cola, Sprite, Fanta, Bon Aqua, Schweppes, care vinde produsele sale în mai mult de 200 de țări [4]. IBM se axează pe piața supercalculatoarelor, serverelor și a sistemelor integrate.Are mai mult de 400 000 de angajati, cifra de afaceri – 99,8 miliarde de dolari. **Unilever** – companie anglo-olandeză care produce bunuri de larg consum, are un portofoliu de peste 400 de branduri de la săpunul Dove la înghețata Magnum. **Royal Dutch Shell –** companie anglo-olandeză, unul dintre cele mai mari grupuri energetice din lume cu un venit de 344,9 mld. de dolari SUA.

UNCTAD identifică în World Investment Report 2001 aproximativ 65 000 de companii multinaționale cu peste 850 000 de filiale în întreaga lume [5].

Companiile multinaționale sunt în atenția Organizației Națiunilor Unite, a Conferinței ONU pentru comerț și dezvoltare (UNCTAD). Astfel, la Conferința UNCTAD-IX din 1996 a fost pusă în discuție problema statutului companiilor multinaționale în relațiile internaționale. Secretarul General al UNCTAD a menționat în raportul său, că ,, corporațiilor transnaționale trebuie să li se acorde posibilitatea de a participa la forumurile internaționale multilaterale, deoarece ele traduc în viață hotărârile referitoare la producere și consum, formal adoptate de guverne. În pofida la dificultăților și complicațiilor legate de această întrebare, e necesar de început integrarea sectorului privat și altor noi actori în activitatea cotidiană a UNCTAD [6, p.6].

În cadrul ONU referitor la companiile multinaționale a fost elaborat textul Proiectului Codului de conduită a corporațiilor transnaționale de către Comisia pentru Societăți Transnaționale a Consiliului Economic

și Social, în care se exprimă opinia majorității statelor care au participat la elaborarea lui [7, p.151].

În plan juridic, companiile multinaționale apar ca un subiect controversat. La etapa actuală există diverse opinii privind capacitatea juridică internațională a companiilor multinaționale. Unii autori le consideră ca un adevărat subiect de drept internațional, dotat cu personalitate juridică internațională. Alți autori le consideră subiecți de drept intern, supuși legislației naționale a statului de origine sau al statului gazdă. Aceasta se explică prin faptul că puterea economică pe care au dobândit-o unele companii multinaționale și capacitatea lor de a negocia, adesea de pe poziții de forță, cu multe state, nu le poate conferi calitatea de subiect de drept internațional. În prezent, dreptul internațional contemporan recunoaște ca subiecți ai dreptului internațional public entitățile publice. În ce privește cele private, acestea cad sub incidența dreptului intern [7, p.151].

În pofida caracteristicilor companiilor multinaționale, puterii lor economice, statele nu sunt dispuse să le acorde statut de subiect de drept internațional.

Țările în curs de dezvoltare au suspiciuni privind puterea companiilor multinaționale. Statele dezvoltate nu sunt dispuse să le acorde autonomie și statut internațional. Acestea preferă să le mențină sub controlul lor în măsura în care este posibil. Rezultă că companiile multinaționale nu posedă drepturi și obligații internaționale directe, ele sunt subiecți ai dreptului național al țării de origine sau al țării gazdă. În același timp, există cerința față de aceste entități să respecte anumite norme internaționale, în particular, acelea de protecție a drepturilor omului și a drepturilor lucrătorilor. Foarte frecvent sunt informații că companiile multinaționale își stabilesc activitatea economică în țările cele mai sărace pentru a profita nu numai de forța de muncă ieftină, dar și de lipsa de protecție socială a lucrătorilor, unde se realizează practica de muncă forțată, se utilizează munca copiilor și a minorilor. Astfel de cazuri în țările occidentale, în care își are sediul compania multinațională- mamă, ar fi obiectul de sancțiuni severe.

Din aceste considerente, companiile multinaționale trebuie să fie considerate direct responsabile la nivel internațional, pentru astfel de

comportamente ilicite, aceasta însemnând că le poate fi recunoscută o formă limitată de capacitate juridică internațională [8, p.193], în calitate de subiect al răspunderii internationale.

Referințe:

1. Proiect- Prezentarea unei Companii Multinationale< Economie. [Accesat 16.05.2020] Disponibil: https://biblioteca.regielive.ro
2. Definirea conceptul de... [Accesat17.05.2020] Disponibil: https://www.-răsfoiește.com>business
3. CASSESE, A. *International law in a divided world*. Oxford: Clarendon Press, 1994. 448p. ISBN-13:978-0198761945.
4. 10 corporatii...[Accesat 16.05.2020] Disponibil: https://marinbodrug.-wordpress.com
5. UNCTAD. Raportul UNCTAD „World Investment Report". 2001. [Accesat 15.05.2020] Disponibil: https.//unctad.org>pagest>publicat...
6. UNCTAD Buletin,1999IV35[Accesat15.05.2020] Disponibil: https: unctad.org>MeetingsArchive
7. BURIAN, A. et al. *Drept internațional public.* Ediția a III-a (revăzută și adăugită). Chișinău, 2009. 649 p. ISBN 978-9975-106-43-6.
8. CASESSE, A. *Diritto internazionale a cura di Paola Gaeta.* Bologna: ILMulino, 2006. 426 p. ISBN 88-15-11333-9.